

MAGDALENA MARCZUK

Uniwersytet Łódzki

ORCID: 0000-0002-5452-7217

magdalena.marczuk@uni.lodz.pl

Kanada wobec wojny rosyjsko-ukraińskiej

Canada towards the Russia-Ukraine war

Słowa kluczowe:

Kanada, Ukraina,
wojna rosyjsko-ukraińska,
polityka zagraniczna
Kanady, Justin Trudeau,
Stephen Harper

Keywords:

Canada, Ukraine,
Russia-Ukraine war,
foreign policy of Canada,
Justin Trudeau,
Stephen Harper

Kanada wobec wojny rosyjsko-ukraińskiej

Poniższa analiza ma na celu scharakteryzowanie polityki Ottawy wobec konfliktu rosyjsko-ukraińskiego. Dla niniejszego wywodu istotne jest również zaprezentowanie, jakie formy przyjęło zaangażowanie Kanady i jak reagowała ona na wydarzenia w Ukrainie począwszy od aneksji Krymu w marcu 2014 r. aż do rosyjskiej inwazji w lutym 2022 r. Przyczyną zaangażowania Kanady w regionie Europy Wschodniej jest obecności licznej diaspory ukraińskiej i jej wpływ na kształtowanie polityki zagranicznej Ottawy. Metody badawcze zastosowane w tekście to metoda decyzyjna i metoda analizy zawartości.

Canada towards the Russia-Ukraine war

The following analysis aims to characterize Ottawa's policy towards Russian-Ukrainian war. For the following reasoning, it is also important to present what the forms of Canada's involvement were and how it reacted to the events in Ukraine, from the annexation of Crimea in March 2014 until the Russian invasion in February 2022. The main reason of Canada's involvement in Eastern Europe is the numerous Ukrainian diaspora and its influence on the process of shaping Ottawa's foreign policy. The research methods used in the text are the decision-making and content analysis methods.

Wstęp

Wydarzenia w Europie Wschodniej stały się jednym z kluczowych problemów podejmowanych w latach 2014–2015 w polityce zagranicznej przez konserwatywny rząd Stephena Harpera. Sytuacja w Ukrainie i agresywna polityka Kremla dały rządowi w Ottawie możliwość realizowania głównych założeń doktryny Harpera, która wyrażała się w działaniach dyplomatycznych skoncentrowanych na wzmocnieniu międzynarodowej pozycji Kanady, artykułowaniu gotowości do wykorzystania potencjału militarnego oraz krytycznym stanowisku wobec Moskwy¹. Harper na bieżąco reagował na wydarzenia w Ukrainie, a podejmowane kroki dostosowywał do założeń doktryny. Natomiast Justin Trudeau jako premier, po wygranych wyborach w 2015 r., zastał państwo głęboko już zaangażowane w sprawy Europy Wschodniej. Dalsze wsparcie dla Ukrainy i zainteresowanie regionem nie było zatem zaskoczeniem, głównie z powodu licznej mniejszości ukraińskiej dość znacząco oddziałującej na kształt polityki zagranicznej Kanady².

Zaproponowana w tym artykule analiza ma na celu scharakteryzowanie polityki rządu w Ottawie wobec konfliktu rosyjsko-ukraińskiego. Dla niniejszego wywodu istotne jest również zaprezentowanie, jakie formy przyjęło to zaangażowanie Kanady i jak reagowała ona na wydarzenia w Ukrainie począwszy od aneksji Krymu w marcu 2014 r. aż do rosyjskiej inwazji w lutym 2022 r.

W polskim środowisku naukowym polityka zagraniczna Kanady i jej międzynarodowa pozycja nie cieszy się wśród uczonych szczególną docieklivością. Oprócz publikacji Marcina Gabryśa i Tomasza Soroki, a także autorki (prace wymienione w bibliografii), zainteresowani tematem muszą

- 1 Stephen Harper zakładał, że Kanada powinna zrezygnować z koncepcji państwa o średnim potencjale (*middle power*) i dążyć do roli lidera, co wiązało się z realizowaniem działań na forach najbardziej znaczących organizacji międzynarodowych oraz w ramach relacji z najważniejszymi graczami reprezentującymi podobne wartości, zob. też: M. Gabryś, *Doktryna Stephena Harpera w polityce zagranicznej Kanady*, [w:] M. Gabryś, M. Marczuk-Karbownik, T. Soroka, *Międzynarodowa pozycja Kanady 2006–2018*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2018, s. 12–57; J. Ibbitson, *Stephen Harper*, Signal, Toronto 2015.
- 2 Zob: M. Marczuk-Karbownik, *Big change or continuation? Canada's policy towards the situation in Ukraine under Justin Trudeau (2015–2020)*, [w:] *Canadian political, social and historical (re)visions in the 20th and 21st centuries*, eds. M. Gabryś, M. Marczuk-Karbownik, M. Paluszkiwicz-Misiaczek, Peter Lang Publishing, Berlin 2020, s. 71–93.

sięgnąć po opracowania kanadyjskie, amerykańskie lub brytyjskie. Niniejsze opracowanie, oparte na aktualnych źródłach, wypełnia więc lukę w polskojęzycznej literaturze odnoszącej się do polityki zewnętrznej Kanady i obecnych stosunków kanadyjsko-ukraińskich.

Zastosowane w tym studium metody badawcze to metody decyzyjna i metoda analizy zawartości. Pierwsza z nich – dla której najważniejszymi elementami składowymi są ośrodek decyzyjny, proces decyzyjny (zespół powiązań przyczynowo-skutkowych), decyzja polityczna oraz jej implementacja – pozwoli na analizę polityki zagranicznej prowadzonej przez rządy premierów Stephena Harpera i Justina Trudeau. Metoda analizy zawartości ma z kolei duże znaczenie dla procedury wyjaśniania stosunków międzynarodowych, a więc relacji kanadyjsko-ukraińskich, w tym przypadku treści dokumentów oraz wypowiedzi polityków.

Poszczególne kwestie, omawiające reakcje Kanady na wydarzenia na wschodzie Europy oraz konkretne działania podjęte przez Ottawę, zostały przedstawione w sposób chronologiczny w ramach analizowanych zagadnień. Pozwoliło to wskazać płaszczyzny na jakich, w jakim zakresie, a także dlaczego Justin Trudeau kontynuował politykę swojego poprzednika.

Mniejszość ukraińska w Kanadzie

Z analizy danych statystycznych zebranych w spisach powszechnych Kanady z lat 2011, 2016 i 2021 wynika, że w państwie tym żyło ponad 1,2 mln osób deklarujących pochodzenie ukraińskie (łącznie – ukraińskie pochodzenie jako pierwsze oraz jedno z wielu)³. Największą liczbę odnotowano w cenzusie z 2016 r., czyli ponad 1,36 mln osób. Można więc

3 2011 *National household survey: Data tables*, Statistics Canada [online, dostęp: 20 IX 2023]: <[https://www12.statcan.gc.ca/census-recensement/2016/dp-pd/hltfst/imm/Table.cfm?Lang=E&T=31&Geo=01](https://www12.statcan.gc.ca/nhs-enm/2011/dp-pd/dt-td/Rp-eng.cfm?LANG=E&APATH=3&DETAIL=0&DIM=0&FL=A&FREE=0&GC=0&GID=0&GK=0&GRP=0&PID=105396&PRID=0&PYPE=105277&S=0&SHOWALL=0&SUB=0&Temporal=2013&THEME=95&VID=0&VNAMEE=&VNAMEF=>; <i>Ethnic origin, both sexes, age (total), Canada, 2016 census – 25% sample data, immigration and ethno-cultural diversity highlight tables</i>, Statistics Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: ; *Census profile, 2021 census population*, Statistics Canada [online, dostęp: 20 IX 2023]: <<https://www12.statcan.gc.ca/census-recensement/2021/dp-pd/prof/details/page.cfm?Lang=E&DGUIDList=2021A00011124&GENDERList=1,2,3&STATISTICList=1&HEADERList=0&SearchText=Canada>>.

wnioskować, że liczba obywateli ukraińskich w Kanadzie zwiększyła się po aneksji Krymu i rozpoczęciu działań wojennych na wschodzie Ukrainy (z 1,25 mln w 2011 r.). Spis przeprowadzony w 2021 r., według którego podaje się liczbę 1,25 mln osób pochodzenia ukraińskiego, nie uwzględnia z oczywistych powodów tych, którzy przybyli do Kanady po inwazji rosyjskiej w 2022 r. Diaspora ukraińska w 2011 i 2016 r. wyniosła zatem 3,8 i 3,9 proc. społeczeństwa kanadyjskiego, co stanowi jedną z największych mniejszości etnicznych w Kanadzie. Nadmienić tu należy, że jest to trzecia, po Ukrainie i Rosji, co do wielkości grupa ludności ukraińskiej na świecie. Zgodnie z okolicznością, że wśród 73 tys. respondentów potwierdzonych w spisie powszechnym z 2016 r., a 81 tys. osób w cenzusie z 2021 r. urodziło się w Ukrainie, to wobec tego pozostałych ankietowanych z tej licznej diaspory zaliczono do drugiego lub kolejnego pokolenia imigrantów⁴. Z przeanalizowanych spisów powszechnych wynika również, że maleje poziom znajomości języka ukraińskiego: w 2011 r. taką deklarację złożyło 144 tys. Kanadyjczyków, w 2016 r. – 132 tys., a w 2021 r. – 131,6 tys.⁵

Wiele osób potwierdzających pochodzenie ukraińskie rozwinęło w Kanadzie kariery polityczne, pełniąc zarówno funkcje ministerialne w poszczególnych gabinetach, jak i urzędy na szczeblu lokalnym. Przykładem może być Ed Stelmach, premier prowincji Alberta w latach 2006–2011⁶. Z osób, które doszły do najwyższych urzędów, należy wymienić Raya Hnatyshyna piastującego w latach 1990–1995 urząd gubernatora generalnego Kanady, czy Chrystię Freeland – sprawującą od 2019 r. urząd wicepremiera i ministra finansów w rządzie Trudeau⁷. Liczny udział kanadyjskich Ukraińców

4 *Immigrant population by place of birth, period of immigration, 2016 counts, both sexes, age (total), Canada, 2016 census – 25% sample data, immigration and ethno-cultural diversity highlight tables*, Statistics Canada, [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www12.statcan.gc.ca/census-recensement/2016/dp-pd/hltfst/imm/Table.cfm?Lang=E&T=21&Geo=01>>; *Census profile, 2021 census population*, Statistics Canada [online, dostęp: 20 IX 2023].

5 *2011 National Household Survey: Data tables*, Statistics Canada [online, dostęp: 20 IX 2023]; *Census profile, 2021 census population*, Statistics Canada [online, dostęp: 20 IX 2023].

6 *Ed Stelmach*, The Alberta Order of Excellence, Alberta [online, dostęp: 7 IX 2023]: <<https://www.alberta.ca/aoe-ed-stelmach>>.

7 F. A. Swyrypa, *Ukrainian Canadians*, The Canadian Encyclopedia [online, dostęp: 7 IX 2023]: <<https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/ukrainian-canadians>>.

w życiu publicznym dlatego był możliwy, że popierali oni obie dominujące w Kanadzie partie, zarówno Partię Liberalną, jak i Konserwatywną Partię Kanady, a nawet Nową Partię Demokratyczną⁸. W związku z tym liberałowie oraz konserwatyści zabiegali o poparcie i głosy w wyborach tej właśnie mniejszości. Osobą znaczącą, która dzięki odniesionemu sukcesowi w biznesie, wpływa na decyzje w polityce kanadyjskiej, jest Paul Grod. Jako prezes koncernu Rodan Energy zalicza się do stu najbardziej wpływowych osób w Kanadzie, a jego nazwisko znalazło się na liście Kanadyjczyków objętych rosyjskimi sankcjami oraz zakazem wjazdu na terytorium Federacji Rosyjskiej, obok wspomnianej Chrystii Freeland⁹.

Społeczność ukraińską reprezentuje Kongres Ukraińsko-Kanadyjski (Ukrainian Canadian Congress – UCC), który jest organizacją bardzo dobrze zorganizowaną, a od początku Rewolucji godności niezwykle znaczącą w kanadyjskiej polityce¹⁰. Przedstawiciele zarządu Kongresu (w ramach „Canada-Ukraine Stakeholder Advisory Council” – CUSAC) regularnie spotykają się z premierem, członkami gabinetu oraz przedstawicielami opozycji, konsultując nie tylko podejmowane przez rząd i parlament decyzje, ale przede wszystkim, starając się uzyskać jak największe wsparcie dla Ukrainy¹¹. Jak twierdzi Klawdia Tatar, która przeprowadziła liczne wywiady zarówno z przedstawicielami diaspory, jak i z politykami (parlamentarzystami), głównym celem CUSAC jest nie tylko praca na rzecz mniejszości ukraińskiej, ale przede wszystkim „utrzymywanie Ukrainy na górze listy

- 8 K. Blaze Carlson, *Ukrainian-Canadians have a strong voice in Ottawa*, The Globe and Mail [online], 1 II 2014 [dostęp: 7 IX 2023]: <<https://www.theglobeandmail.com/news/politics/ukrainian-canadians-have-a-strong-voice-in-ottawa/article16647646/>>.
- 9 S. Mas, *Russian sanctions against Canadians a „badge of honour”*, CBC News [online], 24 III 2014 [dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.cbc.ca/news/politics/russian-sanctions-against-canadians-a-badge-of-honour-1.2584137>>.
- 10 Kongres Ukraińsko-Kanadyjski (UCC) reprezentuje społeczność ukraińską i jej interesy w Kanadzie, zrzesza organizacje lokalne, promuje kulturę ukraińską i organizuje wiele eventów, w tym akcję #StandWithUkraine wspierającą naród ukraiński od czasów agresji rosyjskiej; jak czytamy na stronie UCC: Ukrainian Canadian Congress Represents Ukrainian Community before the people and Government of Canada, Ukrainian-Canadian Congress [online, dostęp: 30 VIII 2023]: <<https://www.ucc.ca/>>.
- 11 K. Tatar, *Helping the homeland in troubled times: Advocacy by Canada’s Ukrainian diaspora in the context of regime change and war in Ukraine*, „Central and Eastern European Migration Review” 2020, vol. 9, issue 2, s. 38–39.

priorytetów w polityce zagranicznej Kanady”¹². Nie dziwi więc, że wśród 40 osób najbardziej oddziałujących na kanadyjską politykę zagraniczną znajduje się przewodnicząca UCC, Alexandra Chyczij¹³. Wynika z tego, że mniejszość ukraińska ma znaczący udział w procesie kształtowania polityki zagranicznej przez Ottawę, choć nie tylko, skoro lobby ukraińskie w Kanadzie jest bardzo silne.

Sankcje

Bezpośrednią reakcją Kanady na aneksję Krymu była decyzja podjęta w porozumieniu z Unią Europejską i Stanami Zjednoczonymi o wprowadzeniu sankcji. Restrykcje ogłoszone przez rząd Harpera w latach 2014–2015 obejmowały sankcje ekonomiczne oraz zakaz wjazdu na terytorium państwa kanadyjskiego dla osób, instytucji, także przedsiębiorstw rosyjskich i ukraińskich wspierających separatystów i przyczyniających się do wybuchu konfliktu w Ukrainie. Sankcje, mające doprowadzić do destabilizacji rosyjskiej gospodarki i ostatecznie do zmiany polityki Kremla, uderzyły m.in. w przemysł zbrojeniowy, energetyczny i sektor bankowy.

Po dojściu do władzy jesienią 2015 r. liberalna administracja premiera Trudeau utrzymała sankcje nałożone przez poprzedni rząd na osoby oraz przedsiębiorstwa ukraińskie i rosyjskie, a następnie rozszerzała je sukcesywnie o kolejne podmioty. Od lutego 2022 r. na liście objętych restrykcjami znaleźli się również obywatele i przedsiębiorstwa z Białorusi. Kanada średnio dwa razy w miesiącu rozszerzała sankcje głównie o „elity i osoby związane z reżimem” (*elites and close associates of the Regime*) Putina lub Łukaszenki (np. sankcje z 19 maja 2023 r.)¹⁴ oraz osoby odpowiedzialne za dezinformację. W maju 2023 r. do listy dodano poza tym 7 polityków i oligarchów mołdawskich. Ostatnie sankcje z 20 września 2023 r. nałożono na 42 osoby i 21 instytucji „współwinych” nielegalnego przekazywania

12 Tamże, s. 38.

13 *Alexandra Chyczij, Bio*, Ukrainian-Canadian Congress [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.ucc.ca/ucc-leader/alexandra-chyczij/>>.

14 *Sanctions – Russian invasion of Ukraine*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_developpement-enjeux_developpement/response_conflict-reponse_conflits/crisis-crisis/ukraine-sanctions.aspx?lang=eng#dataset-filter1>.

do Rosji i sprawowania tam opieki nad ukraińskimi dziećmi, oraz tych, którzy rozpowszechniają dezinformację i propagandę¹⁵.

Zaangażowanie Kanady w działania NATO

Jak wspomniano na wstępie, jednym z założeń doktryny Harpera była gotowość do użycia kanadyjskich sił zbrojnych i zademonstrowanie ich potencjału. Konflikt ukraińsko-rosyjski umożliwił konserwatystom realizację tych przesłanek¹⁶. Po aneksji Krymu Kanada zaangażowała się w problemy Europy Wschodniej, co objawiało się m.in. intensyfikacją współpracy w ramach NATO.

Rząd z Ottawy umieścił w Europie personel Kanadyjskich Sił Zbrojnych (Canadian Armed Forces – CAF) wraz ze sprzętem wojskowym w ramach operacji „Reassurance”: siły powietrzne wysłano do Rumunii i na Litwę, natomiast kanadyjskie okręty brały udział w manewrach na Morzu Bałtyckim, Śródziemnym i na Atlantyku. Rotacyjna obecność żołnierzy kanadyjskich w Polsce w latach 2014–2017 i ich udział w międzynarodowych manewrach, np. „Anaconda” czy „Saber Strike”, były formą angażowania sił lądowych w działania zbrojne. Obecnie 1100 osób z personelu CAF uczestniczy w Europie w ramach operacji „Reassurance”, większość to żołnierze ulokowani w Adazi na Łotwie¹⁷.

Jedna z decyzji podjętych podczas warszawskiego szczytu NATO w lipcu 2016 r. dotyczyła objęcia rok później przez Kanadę (jako państwo ramowe) dowództwa misji Wysuniętej Wzmocnionej Obecności (eFP – „enhanced

15 Dane z 22 IX 2023 r.: od 2014 r. sankcje obejmują 487 przedsiębiorstw rosyjskich i 1456 osób, 60 przedsiębiorstw ukraińskich i 483 osoby, 71 przedsiębiorstw białoruskich i 180 osoby oraz z Mołdawii jedno przedsiębiorstwo i 7 osób, *Sanctions – Russian invasion of Ukraine*, Government of Canada [online, dostęp: 22 IX 2023]: <https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/response_conflict-reponse_conflits/crisis-crisis/ukraine-sanctions.aspx?lang=eng>.

16 K. MacLachlan, Z. Wolfrim, *Diplomacy disturbed: NATO, conservative morality and the unfixing of a middle power*, „British Journal of Canadian Studies” 2015, vol. 28, issue 1, s. 53.

17 *Operation Reassurance*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/operations/military-operations/current-operations/operation-reassurance.html>>.

Forward Presence”) w Adazi na Łotwie. Kanada oddelegowała tam dodatkowo 455 żołnierzy. Utworzone w tym samym czasie formacje na Litwie, w Polsce i Estonii podlegają Wielonarodowemu Korpusowi Północno-Wschodniemu z siedzibą w Szczecinie. W skład batalionu na Łotwie w listopadzie 2022 r., oprócz 639 przedstawicieli sił kanadyjskich, wchodziły oddziały z Włoch, Albanii, Czech, Hiszpanii, Słowacji, Polski i Słowenii – łącznie 1840 żołnierzy (był on najliczniejszy spośród batalionów)¹⁸.

Po inwazji Rosji na Ukrainę, na szczycie NATO w stolicy Hiszpanii, postanowiono, że wielonarodowe bataliony zostaną wzmocnione do wielkości brygad (3–5 tys.)¹⁹. W przypadku dowodzonej przez Kanadę misji w Adazi decyzję tę 29 czerwca 2022 r. ogłosiła minister obrony Anita Anand²⁰. Na mocy podpisanej tego dnia Wspólnej Deklaracji między Kanadą i Łotwą powinno nastąpić przekształcanie formacji bojowej eFP w brygadę, co wiąże się z dostarczeniem czołgów oraz wyposażenia i sprzętu wojskowego, również personelu²¹.

Należy podkreślić, że Kanada od 2014 r. w związku z zaangażowaniem w działania Sojuszu nie osiągnęła wartości 2 proc. PKB przeznaczanego na obronę, a rekomendowanego dla państw członkowskich od szczytu NATO w Walii. W 2022 r. w przypadku Kanady było to 1,3 proc., czyli dużo poniżej kwoty oczekiwanej przez dowództwo NATO²². Kwestia ta stała się szczególnie nieprzyjemna, gdy w kwietniu 2023 r. „The Washington Post”

18 *NATO's forward presence, factsheet*, North Atlantic Treaty Organisation [online], XI 2022 [dostęp: 30 VI 2023]: <https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/11/pdf/221128-factsheet-efp_en.pdf>.

19 *NATO's military presence in the east of the Alliance*, North Atlantic Treaty Organisation [online, dostęp: 30 VI 2023]: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_136388.htm>.

20 *Canada signs agreement to upgrade, add troops to Latvia battle group*, The Globe and Mail [online], 29 VI 2022 [dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.theglobeandmail.com/politics/article-nato-embarks-on-greatest-overhaul-since-cold-war-but-canadas-role/>>; *Canada to lead efforts to form 'combat-capable' brigade in Latvia*, „Reuters” [online], 29 VI 2022 [dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.reuters.com/world/canada-lead-efforts-form-combat-capable-brigade-latvia-2022-06-29/>>.

21 *Canada to deploy more troops to Latvia in order to reinforce enhanced Forward Presence*, Multinational Corps Northeast NATO [online], 29 VI 2023 [dostęp: 30 VI 2023]: <<https://mncne.nato.int/newsroom/news/2023/canada-to-deploy-additional-troops-and-equipment-to-latvia>>.

22 *The Secretary General's annual report 2022*, NATO, Brussels 2023, s. 52: <https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2023/3/pdf/sgr22-en.pdf> [dostęp: 14 VII 2023].

opublikował dokumenty Pentagonu, które ujawniono poprzez platformę Discord. Wynika z nich, że Justin Trudeau w prywatnej rozmowie z urzędnikami NATO miał wypowiedzieć się, iż Kanada nigdy nie osiągnie wartości wyznaczonej przez sojusz²³.

Podczas szczytu NATO w Wilnie, w lipcu 2023 r., zdecydowano, że państwa członkowskie przeznaczać będą rocznie nie mniej niż 2 proc. PKB na cele obronne, a z tego 20 proc. na uzbrojenie i sprzęt wojskowy²⁴. Chociaż zgodnie ze wcześniejszymi ustaleniami wszyscy członkowie mieli do 2024 r. osiągnąć ten pułap, to jednak w 2023 r. tylko 11 spośród 31 członków przekroczyło tę wartość²⁵. Kanada, która plasuje się na końcu listy (obok Hiszpanii, Belgii, Słowenii i Luksemburga), jest z tej przyczyny ostro krytykowana przez sojuszników. Skutki tego niedofinansowania są już dostrzegalne przede wszystkim w brakach ilościowych i jakościowych. Kanadyjczycy nie wzięli np. udziału w manewrach Air Defence 23 w czerwcu 2023 r., powołując się na „modernizację” sił powietrznych. Według komentatorów z MacDonald-Laurier Institute jest także poddawana w wątpliwość zdolność Kanady do wzmocnienia jej obecności na Łotwie w ramach przekształcania batalionu eFP w brygadę²⁶. Analitycy z Fraser Institute dowodzą, że osiągnięcie 2 proc. PKB w 2024 r. nie jest możliwe bez poważnych konsekwencji dla Kanady, czyli znacznego wzrostu zadłużenia²⁷. Z sondażu przeprowadzonego w 2023 r. przez Nanos dla CTV News wynika ponadto,

- 23 A. Coletta, *Trudeau told NATO that Canada will never meet spending goal, Discord leak shows*, „The Washington Post” [online], 19 IV 2023 [dostęp: 27 X 2023]: <<https://www.washingtonpost.com/national-security/2023/04/19/canada-military-trudeau-leaked-documents/>>.
- 24 *Vilnius summit communique. issued by NATO heads of state and government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Vilnius 11 July 2023*, NATO [online], [dostęp: 27 X 2023]: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm>.
- 25 *Defence expenditure of NATO countries (2014–2023)*, NATO Press Release [online], 7 VII 2023 [dostęp: 27 X 2023]: <https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2023/7/pdf/230707-def-exp-2023-en.pdf>.
- 26 J. Berkshire Miller, B. Devlen, *Opinion: Canada’s days of freeloading on NATO allies must end*, „National Post” [online], 11 VII 2023 [dostęp: 27 X 2023]: <<https://nationalpost.com/opinion/canadas-days-of-freeloading-on-nato-allies-must-end>>.
- 27 J. Fuss, *Canada can’t meet NATO spending target without serious fiscal consequences*, Fraser Institute [online], 5 VII 2023 [dostęp: 14 VII 2023]: <<https://www.fraserinstitute.org/article/canada-cant-meet-nato-spending-target-without-serious-fiscal-consequences>>.

że 64 proc. społeczeństwa kanadyjskiego opowiada się za dotrzymaniem dwuprocentowego zobowiązania wobec NATO²⁸. Jak twierdzi John Ivison, argument podnoszony przez Trudeau, iż zaangażowanie Kanady ważniejsze jest niż wskaźniki finansowe, w kontekście obecnych wyzwań dla sojuszu i ustaleń ze szczytu w Wilnie, nie jest już wystarczający, by zakończyć krytykę wobec rządu w Ottawie²⁹. Wskutek utrzymywania przez liberalny rząd takiego stanowiska może ucierpieć wizerunek Kanady jako cennego i wiarygodnego sojusznika³⁰.

Bezpośrednie formy wspierania Ukrainy

Kanada aktywnie wspiera Ukrainę w kierunku stabilizacji gospodarki, demokratyzacji i rozwoju społecznego. Z zamieszczonych na stronach rządowych informacji wynika, że od 2014 r. Ottawa przekazała ponad 890 mln USD, z czego ponad 50 proc. przeznaczono na niskooprocentowane pożyczki, by udzielić wsparcia i ustabilizować ukraińską gospodarkę. Od 2014 r. do 2021 r. ponad 250 mln USD zainwestowano w projekty, których celem był zrównoważony wzrost gospodarczy, wsparcie demokracji i praworządności, m.in. zwiększenie partycypacji kobiet w życiu politycznym Ukrainy. Jednocześnie ponad 74 mln USD przeznaczono na wzmocnienie ukraińskiego bezpieczeństwa oraz przeszło 64 mln USD na pomoc humanitarną³¹.

28 *About two in three Canadians prefer increasing our defence spending to reach the 2% NATO ally target* (CTV/Nanos), NANOS [online], 8 V 2023 [dostęp: 27 X 2023]: <<https://nanos.co/about-two-in-three-canadians-prefer-increasing-our-defence-spending-to-reach-the-2-nato-ally-target-ctv-nanos/>>.

29 J. Ivison, *Our NATO allies have little patience left for Trudeau's freeloading*, „National Post” [online], 10 VII 2023 [dostęp: 27 X 2023]: <<https://nationalpost.com/opinion/nato-has-little-patience-for-trudeaus-freeloading>>.

30 S. von Hlatky, *NATO's Vilnius summit made clear that the status quo is unacceptable*, The Globe and Mail [online], 14 VII 2023 [dostęp: 27 X 2023]: <<https://www.theglobeandmail.com/opinion/article-natos-vilnius-summit-made-clear-that-the-status-quo-is-unacceptable/>>.

31 M. Marczuk-Karbownik, *Ukraina w polityce zagranicznej Kanady po zakończeniu zimnej wojny*, „Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej” 2022, t. 20, z. 4, s. 281–282, DOI: 10.36874/RIESW.2022.4.11; *Canada-Ukraine Relations*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.international.gc.ca/country-pays/ukraine/relations.aspx?lang=en>>.

Natomiast z „Programu operacji na rzecz pokoju i stabilizacji” („Peace and Stabilization Operations Program” – PSOP) pochodziły środki (powyżej 100 mln USD), które Kanada przeznaczyła na wsparcie monitorowania przestrzegania praw człowieka oraz ustabilizowanie sytuacji wewnętrznej. Państwo kanadyjskie za pośrednictwem PSOP zapewnia również wsparcie Specjalnej Misji Obserwacyjnej Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) działającej w Ukrainie, która przygotowuje bieżące raporty dotyczące sytuacji w zakresie bezpieczeństwa oraz ułatwienia dialogu między stronami konfliktu. Z tej puli przekazano także fundusze na reformę policji i wsparcie Ukrainy w walce z COVID-19 (m.in. na respiratory dla szpitali ministerstwa obrony)³².

Reagując na rosyjską inwazję, Kanada od czerwca 2022 r. przeznaczyła 320 mln USD na pomoc humanitarną, tzn. na opiekę zdrowotną w nagłych wypadkach, wsparcie dla przesiedlonej ludności oraz podstawowe potrzeby (schronienie, woda i urządzenia sanitarne oraz żywność). Kolejne 96 mln USD kanadyjski rząd przesłał Ukrainie na pomoc rozwojową, a prawie 40 mln USD na nowy program wspierający bezpieczeństwo i stabilizację oraz ukraińskie media i społeczeństwo obywatelskie, na walkę z dezinformacją, rozminowywanie terenów czy zwiększanie odpowiedzialności za naruszenia praw człowieka, ze szczególnym uwzględnieniem przypadków przemocy seksualnej³³.

Rząd Kanady udzielił również Ukrainie pożyczki w wysokości 4,85 mld USD na pomoc w zaspokajaniu jej pilnych potrzeb w zakresie utrzymania bilansu płatniczego i wsparcia stabilności makroekonomicznej, z czego 4,35 mld USD to środki pożyczkowe przekazane za pośrednictwem nowego konta administrowanego dla Ukrainy w Międzynarodowym Funduszu Walutowym, oraz 500 mld USD bezpośrednich pożyczek dwustronnych. Aby wesprzeć długoterminową stabilność i ożywienie gospodarcze Ukrainy, rozpoczęto 27 stycznia 2022 r. negocjacje w sprawie modernizacji umowy o wolnym handlu między Kanadą a Ukrainą, która weszła w życie w 2017 r.³⁴ Po inwazji

32 Tamże.

33 Tamże.

34 *Economic, humanitarian and development assistance, and security and stabilization support – Russia's invasion of Ukraine*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/response_conflict-reponse_conflicts/crisis-crisis/ukraine-dev.aspx?lang=eng>.

rosyjskiej 8 maja 2022 r. Kanada ogłosiła na jeden rok zniesienie wszystkich ceł na import towarów ukraińskich. Dało to Ukrainie maksymalny poziom bezcłowego dostępu do rynku kanadyjskiego, chociaż należy pamiętać, że działania wojenne niekorzystnie wpływają na płynność wymiany handlowej.

Strony udzielające pożyczek Ukrainie, w tym Kanada, zgodziły się na koordynację działań i zawieszenie spłaty jej zadłużenia w okresie od sierpnia 2022 r. do końca grudnia 2023 r., z możliwością przedłużenia o kolejny rok. Poza tym rząd w Ottawie dał gwarancję w wysokości 50 mln USD, by ukraińska państwowa spółka gazownicza Naftogaz otrzymała pożyczkę wartości 300 mln euro z Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju w celu zapewnienia dostaw ogrzewania i prądu dla obywateli ukraińskich zimą 2022/2023³⁵.

W zakresie pomocy militarnej Kanada kilkakrotnie przekazała Ukrainie nieśmiercionośny sprzęt wojskowy, m.in. namioty, buty, śpiwory, noktowizory i apteczki. Ponadto wiosną 2015 r. premier Harper zdecydował o powstaniu specjalnej misji wojsk kanadyjskich pod nazwą UNIFIER przeznaczonych do szkolenia ukraińskich sił bezpieczeństwa. W tym celu do Ukrainy wysłano 200 żołnierzy kanadyjskich. Z kolei premier Trudeau trzykrotnie przedłużał operację UNIFIER; ostatni raz postanowiono o jej wydłużeniu do końca marca 2025 r. Po inwazji rosyjskiej zdecydowano o zawieszeniu misji i wycofaniu Kanadyjczyków z Ukrainy, co nastąpiło w marcu 2022 r. Było to spowodowane przede wszystkim troską o bezpieczeństwo personelu. Operacja UNIFIER została wznowiona 25 sierpnia 2022 r. w Wielkiej Brytanii, gdzie we współpracy z innymi państwami sojuszniczymi żołnierze kanadyjscy rozpoczęli szkolenie nowych rekrutów do Ukraińskich Sił Zbrojnych. W ramach tej operacji Kanadyjczycy od października 2022 r. szkolą ukraińskich saperów, załogi lub personel medyczny także w Polsce. Żołnierze kanadyjscy przeprowadzili ponad 700 kursów, rozwijając umiejętności 36 tys. ukraińskich wojskowych³⁶. Oprócz tego Departament Obrony Narodowej i Kanadyjskie Siły Zbrojne współpracują z Siłami Bezpieczeństwa Ukrainy w ramach Programu szkolenia i współpracy wojskowej („The Military Training and Cooperation

35 Tamże.

36 *Operation Unifier*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/operations/military-operations/current-operations/operation-unifier.html>>.

Program” – MTCP). Przewiduje się, że w przyszłości Ukraina będzie największym pojedynczym beneficjentem finansowania w ramach MTCP³⁷.

Decyzja rządu Harpera o utworzeniu misji, a następnie jej prolongowaniu przez administrację Trudeau, podyktowana była kilkoma przesłankami. Najważniejsza z nich to zademonstrowanie zaangażowania kanadyjskich sił zbrojnych, odpowiedź na postulaty mniejszości ukraińskiej o większe wsparcie dla Ukrainy, uzyskanie argumentu działającego na korzyść obu gabinetów w gorących debatach na temat drażliwego wówczas tematu sprzedaży tam broni oraz niewywiązywania się z zalecanej członkom NATO wartości 2 proc. PKB przeznaczanej na cele obronne, zwracając jednocześnie uwagę na inne formy militarnej aktywności Kanady³⁸.

Wielokrotne próby wywierania nacisków przez ukraińskie lobby oraz prośby Kijowa w celu przekonania premiera Harpera, by Kanada wysłała do Ukrainy dostawy śmiercionośnego sprzętu, nie przyniosły skutków, choć ten temat był podnoszony w kanadyjskim parlamencie. Przykładem jest wystąpienie posła z opozycyjnej wówczas Partii Liberalnej, Kevina Lamoureux, który już w 2015 r., jak sam przyznał po konsultacjach z przedstawicielami UCC, podjął podczas 41. sesji parlamentu temat zapotrzebowania na broń dla Ukrainy. W dyskusji wziął wówczas udział James Bezan, konserwatywny parlamentarzysta o ukraińskich korzeniach, podkreślając dotychczasowe działania rządu Harpera, czyli utworzenie misji UNIFIER oraz współpracę z USA i Wielką Brytanią w celu monitorowania sytuacji w armii ukraińskiej³⁹. To niewątpliwie tłumaczy ustalenia rządu Kanady, który nie chciał jako pierwszy podejmować decyzji o sprzedaży broni na Ukrainę, wyprzedzając w tym sojuszników. Mimo podania pod koniec 2017 r. do wiadomości publicznej, że rząd premiera Trudeau wprowadzi eksport kanadyjskiej broni do Ukrainy, to jednak przez wiele miesięcy brak było informacji o zrealizowaniu tej decyzji. Spotkało się to

37 Tamże.

38 Ch. Leuprecht, J. Sokolsky, *An Enhanced Forward Presence in the Baltics. Canada's enduring commitment to transatlantic security*, „Atlantisch Perspectief” 2017, vol. 41, no. 5, s. 21–26.

39 The 41st Parliament, 2nd Session, House of Commons, Parliament of Canada [online], 29 IV 2015 [dostęp: 20 IX 2023]: <<https://www.ourcommons.ca/PublicationSearch/en/?View=D&Item=&ParlSes=41-2&oob=&Topic=&Proc=&Per=&Prov=&Cauc=&Text=ukraine%20weapons&RPP=15&order=&targetLang=&SBS=0&MRR=150000&Page=1&PubType=37>>.

z reakcjami opozycji w parlamencie kanadyjskim, czego przykładem mogą być właśnie wystąpienia podczas 42. sesji parlamentu wspomnianego konserwatysty Jamesa Bezana, domagającego się bardziej zdecydowanego militarnego wsparcia dla Ukrainy⁴⁰.

Gabinet Trudeau w tej kwestii postępował nadzwyczaj rozważnie. Wyjaśnia to wypowiedź ówczesnego ministra obrony Harjita Sajjana, który podkreślił najważniejszą tego przyczynę: „Ukraina musi przeprowadzić głębokie reformy strukturalne i opracować jasną politykę obronną zanim wpadnie w szal zakupów zaawansowanego zachodniego i kanadyjskiego sprzętu wojskowego”⁴¹.

Po inwazji rosyjskiej w 2022 r. Kanada znalazła się wśród państw dostarczających broń Ukrainie. Na stronie rządowej można znaleźć oficjalne informacje o sprzęcie przekazywanym Ukrainie⁴². Wymienione są tam m.in. czołgi Leopard 2 (8 pojazdów) wysłane na Ukrainę w styczniu i lutym 2023 r. czy pociski obrony powietrznej dosłane w marcu i maju 2023 r. Natomiast latem 2023 r. zrealizowano dostawę 200 wozów opancerzonych Senator o wartości 92 mln USD, co zapowiadała w styczniu 2023 r. minister obrony Anita Anand. Jak podano na tejże stronie internetowej – od początku wojny kanadyjska pomoc militarna dla Ukrainy wyniosła ponad 1 mld USD⁴³.

Według portalu Statista, Kanada znalazła się na siódmym miejscu pod względem wartości przekazywanej pomocy w okresie od 24 stycznia 2022 r. do 24 lutego 2023 r. Pomoc ta liczyła 3,79 mld euro (tzn. 4,03 mld USD⁴⁴).

40 The 42nd Parliament, 1st Session, House of Commons, Parliament of Canada [online], 26 XI 2018, [dostęp: 20 IX 2023]: <<https://www.ourcommons.ca/PublicationSearch/en/?View=D&Item=&ParlSes=42-1&oob=&Topic=&Proc=&Per=&Prov=&Cauc=&Text=ukraine%20weapons&RPP=15&order=&targetLang=&SBS=0&MRR=150000&Page=1&PubType=37>>.

41 L. Sevunts, *Defence policy first, weapons later, Canada tells Ukraine*, CBC News [online], 13 VII 2019 [dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.cbc.ca/news/politics/ukraine-canada-russia-defence-weapons-sales-1.5210632>>.

42 *Canadian donations and military support to Ukraine*, Government of Canada, [dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.canada.ca/en/department-national-defence/campaigns/canadian-military-support-to-ukraine.html>>

43 Tamże.

44 Kurs z 21 IX 2023 r., podobnie jak pozostałe kwoty podane w tym akapicie, przelicznik na podstawie portalu Walutomat [online, dostęp: 21 IX 2023]: <<https://www.walutomat.pl/kursy-walut/eur-usd/>>.

Jak widać, jest to wsparcie dość ograniczone w porównaniu ze Stanami Zjednoczonymi – 71,28 mld euro (75,76 mld USD) czy Wielką Brytanią – 9,82 mld euro (10,43 mld USD)⁴⁵. Stanowi to zaledwie 0,25 proc. kanadyjskiego PKB, co plasuje ten kraj na 15. miejscu wśród państw wspierających Ukrainę w wymienionym czasie (przoduje Łotwa – 1,24 proc.)⁴⁶.

Imigracja Ukraińców do Kanady po inwazji rosyjskiej

Zgodnie z wizerunkiem Kanady jako państwa otwartego na imigrantów i przyjmującego uchodźców, gabinet premiera Trudeau podjął decyzję o złagodzeniu procedur imigracyjnych oraz szeroko zakrojonej pomocy dla obywateli ukraińskich chcących osiedlić się w Kanadzie⁴⁷. Duża popularność hasztagu #WelcomeUkrainians była porównywalna do hasztagu #WelcometoCanada po ogłoszeniu przez Donalda Trumpa ustawy z 2017 r. zakazującej przyjazdu obywateli z siedmiu muzułmańskich państw.

W marcu 2022 r. rząd w Ottawie stworzył tzw. „Canada-Ukraine authorization for emergency travel” (CUAET), czyli zezwolenie na podróż w nagłych wypadkach, by ułatwić obywatelom ukraińskim i członkom ich rodzin jak najszybsze dostanie się do Kanady oraz zapewnić im podczas pobytu możliwość pracy czy nauki. Dzięki CUAET ci Ukraińcy, którzy już przebywają w Kanadzie, mają możliwość tak przedłużyć status gościa, pozwolenie na pracę lub pozwolenie na naukę, żeby nadal mogli tymczasowo mieszkać i pracować lub studiować w Kanadzie⁴⁸. Programy czasowego

45 *Total bilateral aid commitments to Ukraine between January 24, 2022 and February 24, 2023, by type and country or organization*, Statista [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.statista.com/statistics/1303432/total-bilateral-aid-to-ukraine/>>.

46 *Total bilateral aid commitments to Ukraine as a percentage of donor gross domestic product (GDP) between January 24, 2022 and February 24, 2023, by country*, Statista [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.statista.com/statistics/1303450/bilateral-aid-to-ukraine-in-a-percent-of-donor-gdp/>>.

47 *Immigration measures and support for Ukrainians and their families supports*, Government of Canada [online, dostęp: 20 IX 2023]: <<https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/ukraine-measures.html>>.

48 *Extending the Canada-Ukraine authorization for emergency travel and other supports*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/ukraine-measures/end-dates.html>>.

pobytu mają pomóc osobom dotkniętym rosyjską inwazją w znalezieniu tymczasowej „bezpiecznej przystani” (*safe harbour*) w Kanadzie⁴⁹, dopóki nie będzie możliwy ich bezpieczny powrót do Ukrainy. Rezydenci tymczasowi mogą ubiegać się o pobyt stały w ramach różnych programów, jeśli zdecydują się pozostać w Kanadzie pod koniec ich tymczasowego pobytu. CUAET pozwala na pobyt w Kanadzie do trzech lat. Aplikujący może wtedy starać się o darmową wizę dla gościa (*visitor visa*) i otwarte pozwolenie na pracę oraz naukę. Wnioski składane są online, a następnie rozpatrywane w terminie do 14 dni. W okresie od 17 marca 2022 r. do 24 czerwca 2023 r. złożono ponad 1 mln wniosków, rozpatrzone pozytywnie ponad 780 tys. W tym okresie, w ramach CUAET, do Kanady przybyło prawie 165 tys. osób⁵⁰. Obywatele ukraińscy i ich rodziny zostali zwolnieni z opłat za wizy i pozwolenia na pobyt czasowy, pozwolenia na pracę i ich przedłużenie, pozwolenie na naukę i ich przedłużenie, przedłużenie statusu rezydenta i uwierzytelnianie biometryczne (*biometrics*)⁵¹. CUAET miała obo wiązywać do końca marca 2023 r., ale jej działanie przedłużono do połowy lipca 2023 r.⁵²

W ramach różnych inicjatyw w 2022 r. zorganizowano trzy loty czarterowe z Polski do Kanady, dzięki czemu Ukraińcy z pozytywnie rozpatrzonymi wnioskami w ramach CUAET mogli wyjechać: 23 maja – do Winnipeg w Manitobie (328 osób), 29 maja – do Montrealu (306 osób), 2 czerwca – do Halifaxu w Nowej Szkocji (319 osób)⁵³. Jedną z tych inicjatyw był fundusz „Ukraine2Canada Fund” w ramach współpracy między rządem Kanady, „Miles4Migrants”, „Fundacją Shapiro, Air Canada” i „Jewish Foundation of Greater Toronto”, dzięki którym Kanadyjczycy i kanadyjskie firmy mogły

49 Tamże.

50 *Ukraine immigration measures: Key figures*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/ukraine-measures/key-figures.html>>.

51 *Ukraine measures: Fee waivers*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/ukraine-measures/fee-waivers.html>>.

52 *Extending the Canada-Ukraine authorization for emergency travel and other supports*.

53 *#WelcomeUkrainians: photos from the government of Canada charter flights*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/ukraine-measures/settlement/flight-information/charter-flights.html>>.

przekazywać punkty „lotnicze” lub pokryć koszt biletu lotniczego, by sprowadzić Ukraińców do Kanady. Wspomniany fundusz „Ukraine2Canada Fund” już nie działa, jednak rząd w Ottawie zachęca obywateli kanadyjskich do przekazywania środków finansowych na pokrycie kosztów podróży i pierwszego okresu pobytu w Kanadzie imigrantów z Ukrainy, np. przez kanadyjski Czerwony Krzyż lub „the Canadian Immigrant Settlement Sector Alliance”⁵⁴.

Ukraińcy przybywający do Kanady w ramach CUAET otrzymywali wsparcie w zakresie obejmującym przystosowanie się do nowych warunków. Dotyczyło to m.in. nauki języka, organizacji życia codziennego (np. zapisanie dzieci do szkoły), opieki zdrowotnej oraz innych informacji pomocnych przy szukaniu pracy. Osoby z pozwoleniem na pracę, pozwoleniem na studiowanie, pozwoleniem na pobyt czasowy są uprawnione do otrzymania jednorazowego wsparcia finansowego w ramach Kanadyjsko-Ukraińskiej Inicjatywy Przejściowej Pomocy („Canada-Ukraine Transitional Assistance Initiative” – CUTAI) w wysokości 3 tys. USD na osobę dorosłą i 1500 USD na dziecko (poniżej 18 lat)⁵⁵. Przybywający lotami czarterowymi, którzy nie mieli możliwości zakwaterowania, mogli skorzystać z czasowego pobytu w hotelu (maksymalnie 14 nocy)⁵⁶. Co więcej, zwolnieni zostali z konieczności zaszczepienia przeciwko COVID-19⁵⁷. Było to bardzo duże ustępstwo, zważywszy na dość jeszcze restrykcyjne w 2022 r. podejście Kanadyjczyków do zakazu przekraczania granicy przez osoby niezaszczepione⁵⁸.

54 *Ukraine measures: How Canadians can help*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/ukraine-measures/help.html>>.

55 *Ukraine measures: Financial assistance*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/ukraine-measures/settlement/get-financial-assistance.html>>.

56 *Canada welcomes first federal charter flight for Ukrainians in Winnipeg*, News Release, Government of Canada [online], 23 V 2022, [dostęp: 30 VI 2023]: <www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/news/2022/05/canada-welcomes-first-federal-charter-flight-for-ukrainians-in-winnipeg.html>.

57 *Vaccinations and Quarantine*, Help Ukraine Vancouver Island [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://ukrainehelpvi.ca/vaccinations-and-quarantine/>>.

58 *Adjustment to Canada's border and travel measures*, Government of Canada [online, dostęp: 20 IX 2023]: <<https://www.canada.ca/en/public-health/news/2021/11/adjustments-to-canadas-border-and-travel-measures.html>>.

Na stronach internetowych kanadyjskiego rządu, poprzez podstronę „Job Bank”, można ponadto znaleźć wiadomości odnoszące się do zatrudnienia obywateli ukraińskich w Kanadzie („Jobs for Ukraine”) – zarówno dla poszukujących pracy, jak i dla pracodawców⁵⁹ – a także informacje o rynku pracy w poszczególnych prowincjach i terytoriach: Albercie, Kolumbii Brytyjskiej, Nowej Funlandii i Labradorze, Nowej Szkocji, Ontario, na Wyspie Księcia Edwarda, w Quebecu, Saskatchewan i Jukonie⁶⁰.

Działania i inicjatywy wspierające Ukrainę koordynuje utworzona w 1995 r. organizacja pozarządowa „Fundacja Kanada-Ukraina” (Canada-Ukraine Foundation – CUF). Zajmuje się ona zbieraniem funduszy w ramach pomocy humanitarnej. Razem z Kongresem Ukraińsko-Kanadyjskim, CUF kieruje dwoma projektami – „Ukraine Humanitarian Appeal” i „Displaced Ukrainians Appeal”, które gromadzą środki dla ludności cywilnej dotkniętej wojną w Ukrainie oraz dla przybyłych do Kanady uchodźców ukraińskich, zabezpieczając im w ten sposób odpowiednie warunki do życia⁶¹. Poprzez zbiórki internetowe, a także inne organizowane w poszczególnych miastach, kanadyjscy obywatele wspierają finansowo Ukrainę oraz jej obywateli.

Premier Trudeau pierwszą wizytę złożył w Kijowie 8 maja 2022 r. Wznowiono wówczas działalność ambasady Kanady po tym, gdy w styczniu tegoż roku, zgodnie z decyzją rządu, był wycofany personel dyplomatyczny w momencie intensyfikacji konfliktu i groźby wtargnięcia wojsk rosyjskich do Kijowa. Ambasador Larisa Galadza otrzymała równoległe do wizyty premiera polecenie stopniowego przywracania działalności dyplomatycznej placówki w pełnym zakresie. Natomiast usługi konsularne i imigracyjne nadal świadczone w Polsce⁶².

59 *Jobs for Ukraine, Job Bank*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.jobbank.gc.ca/findajob/resources/jobsforukraine>>.

60 *Provincial and territorial resources for Ukrainians – Russian invasion of Ukraine*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/response_conflict-reponse_conflits/crisis-crisis/ukraine-provincial.aspx?lang=eng>.

61 *Our Projects*, Canada-Ukraine Foundation [online, dostęp: 10.07.2023]: <<https://www.cufoundation.ca/our-projects/>>.

62 *Prime Minister visits Kyiv, Ukraine*, Prime Minister of Canada Justin Trudeau [online], 8 V 2022 [dostęp: 10 VII 2023]: <<https://pm.gc.ca/en/news/news-releases/2022/05/08/prime-minister-visits-kyiv-ukraine>>.

Z kolei 10 czerwca 2023 r., podczas niezapowiedzianej wizyty w Kijowie, premier Trudeau w rozmowie z prezydentem Zełenskim zapewnił o niezmiennym wsparciu dla Ukrainy i obiecał zaangażowanie Kanady w pomoc dla Ukrainy w każdy możliwy sposób. Zadeklarował dalsze formy pomocy gospodarczej, humanitarnej i militarnej (m.in. przedłużenie operacji UNIFIER do 2026 r.)⁶³. Obie wizyty miały charakter symboliczny i stały się manifestacją poparcia dla Ukrainy.

Podsumowanie

Zaangażowanie Kanady w problemy Kijowa, przejawiające się już dużo wcześniej, wzrosło w marcu 2014 r. po aneksji Krymu przez Federację Rosyjską. Reagując na te wydarzenia, rząd w Ottawie podjął różnorodne przeciwdziałania. W dziedzinie gospodarczej ogłoszono sankcje, natomiast w kwestiach militarnych gabinet Harpera zdecydował o zwiększeniu współpracy z NATO i zapoczątkowaniu operacji UNIFIER, której celem stało się szkolenie ukraińskich oddziałów. Z Kanady na Ukrainę popłynęło też wsparcie finansowe na zasadach pomocy rozwojowej, humanitarnej oraz gospodarczej.

Konsekwencją inwazji rosyjskiej na Ukrainę była więc intensyfikacja podjętych przez Kanadę działań, m.in. sankcji, zaangażowania w NATO oraz bezpośrednią pomoc gospodarczą, militarną czy rozwojową. Oprócz tego rząd premiera Trudeau postanowił umożliwić osiedlanie się na kanadyjskiej ziemi obywatelom Ukrainy, łagodząc procedury imigracyjne i oferując tym osobom szeroko zakrojoną pomoc. Mimo krytyki skierowanej wcześniej pod adresem gabinetu Harpera za zbyt skoncentrowanie się na tzw. *hard power*, rząd premiera Trudeau kontynuował wcześniejsze działania i zdecydował o objęciu przez Kanadę dowodzenia batalionem NATO na Łotwie. Umożliwiono również sprzedaż sprzętu śmiertelnościowego do Ukrainy, co jest niezwykle ważne w sytuacji obecnie toczących się działań zbrojnych.

W perspektywie wyborów w 2014 i 2015 r. konserwatywny rząd Harpera cechował pragmatyzm. Liczono wtedy na głosy dużej mniejszości ukraińskiej,

63 *Prime Minister visits Kyiv, Ukraine*, Prime Minister of Canada Justin Trudeau [online], 10 VI 2023 [dostęp: 10 VII 2023]: <<https://www.pm.gc.ca/en/news/news-releases/2023/06/10/prime-minister-visits-kyiv-ukraine>>.

ponieważ w Kanadzie działa silne lobby ukraińskie, które wpływa na kształt polityki zagranicznej tego państwa. W polityce kontynuowanej przez premiera Trudeau wobec wydarzeń na Ukrainie nie są natomiast zauważalne jakieś znaczące różnice. Widać dalsze zaangażowanie w NATO oraz pomoc rozwojową i humanitarną, łącznie ze znaczącym wpływem ukraińskiej mniejszości na decyzje rządu⁶⁴. Argumenty wykorzystywane przez diasporę nawiązują do wyznawanych przez Kanadę tradycyjnych wartości, w obronie których walczy Ukraina w wojnie z Rosją – poszanowanie praw człowieka, integralności terytorialnej, utrzymanie pokoju i demokracji⁶⁵.

Bibliografia

- #WelcomeUkrainians: Photos from the Government of Canada charter flights, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/ukraine-measures/settlement/flight-information/charter-flights.html>>.
- 2011 National Household Survey: Data tables, Statistics Canada [online, dostęp: 20 IX 2023]: <<https://www12.statcan.gc.ca/nhs-enm/2011/dp-pd/dt-td/Rp-eng.cfm?LANG=E&APATH=3&DETAIL=0&DIM=0&FL=A&FREE=0&GC=0&GID=0&GK=0&GRP=0&PID=105396&PRID=0&PTYPE=105277&S=0&SHOWALL=0&SUB=0&Temporal=2013&THEME=95&VID=0&VNAMEE=&VNAMEF=>>>.
- About two in three Canadians prefer increasing our defence spending to reach the 2% NATO ally target (CTV/Nanos), NANOS [online], 8 V 2023 [dostęp: 27 X 2023]: <<https://nanos.co/about-two-in-three-canadians-prefer-increasing-our-defence-spending-to-reach-the-2-nato-ally-target-ctv-nanos/>>.
- Adjustment to Canada's border and travel measures, Government of Canada [online, dostęp: 20 IX 2023]: <<https://www.canada.ca/en/public-health/news/2021/11/adjustments-to-canadas-border-and-travel-measures.html>>.
- Alexandra Chyczij, Bio, Ukrainian-Canadian Congress [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.ucc.ca/ucc-leader/alexandra-chyczij/>>.
- Berkshire Miller J., Devlen B., *Opinion: Canada's days of freeloading on NATO allies must end*, „National Post” [online], 11 VII 2023 [dostęp: 27 X 2023]: <<https://nationalpost.com/opinion/canadas-days-of-freeloading-on-nato-allies-must-end>>.
- Blaze Carlson K., *Ukrainian-Canadians have a strong voice in Ottawa*, The Globe and Mail [online], 1 II 2014 [dostęp: 7 IX 2023]: <<https://www.theglobeandmail.com/news/politics/ukrainian-canadians-have-a-strong-voice-in-ottawa/article16647646/>>.

64 M. Marczuk-Karbownik, *Big Change or Continuation?*, s. 89–90.

65 K. Tatar, *Helping the homeland in troubled times*, s. 44.

- Canada signs agreement to upgrade, add troops to Latvia battle group*, „The Globe and Mail” [online], 29 VI 2022 [dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.theglobeandmail.com/politics/article-nato-embarks-on-greatest-overhaul-since-cold-war-but-canadas-role/>>.
- Canada to deploy more troops to Latvia in order to reinforce enhanced Forward Presence*, Multinational Corps Northeast NATO [online], 29 VI 2023 [dostęp: 30 VI 2023]: <<https://mncne.nato.int/newsroom/news/2023/canada-to-deploy-additional-troops-and-equipment-to-latvia>>.
- Canada to lead efforts to form ‘combat-capable’ brigade in Latvia*, „Reuters” [online], 29 VI 2022 [dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.reuters.com/world/canada-lead-efforts-form-combat-capable-brigade-latvia-2022-06-29/>>.
- Canada welcomes first federal charter flight for Ukrainians in Winnipeg*, News Release, Government of Canada [online], 23 V 2022, [dostęp: 30 VI 2023]: <www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/news/2022/05/canada-welcomes-first-federal-charter-flight-for-ukrainians-in-winnipeg.html>.
- Canada-Ukraine Relations*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.international.gc.ca/country-pays/ukraine/relations.aspx?lang=en>>.
- Census profile, 2016 census*, Statistics Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <https://www12.statcan.gc.ca/census-recensement/2016/dp-pd/prof/details/page.cfm?Lang=E&Geo1=PR&Code1=01&Geo2=PR&Code2=01&Data=Count&SearchText=canada&SearchType=Begins&SearchPR=01&B1=Language&TABID=1>.
- Census profile, 2021 census population*, Statistics Canada [online, dostęp: 20 IX 2023]: <<https://www12.statcan.gc.ca/census-recensement/2021/dp-pd/prof/details/page.cfm?Lang=E&DGUIDList=2021A000011124&GENDERList=1,2,3&STATISTICList=1&HEADERList=0&SearchText=Canada>>.
- Coletta A., *Trudeau told NATO that Canada will never meet spending goal, Discord leak shows*, „The Washington Post” [online], 19 IV 2023 [dostęp: 27 X 2023]: <<https://www.washingtonpost.com/national-security/2023/04/19/canada-military-trudeau-leaked-documents/>>.
- Defence expenditure of NATO countries (2014–2023)*, NATO Press Release [online], 7 VII 2023 [dostęp: 27 X 2023]: <https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2023/7/pdf/230707-def-exp-2023-en.pdf>.
- Economic, humanitarian and development assistance, and security and stabilization support – Russia’s invasion of Ukraine*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/response_conflict-reponse_conflits/crisis-crisis/ukraine-dev.aspx?lang=eng>.
- Ed Stelmach*, The Alberta Order of Excellence, Alberta [online, dostęp: 7 IX 2023]: <<https://www.alberta.ca/aoe-ed-stelmach>>.
- Ethnic origin, both sexes, age (total), Canada, 2016 census – 25% sample data, immigration and ethnocultural diversity highlight tables*, Statistics Canada [online, dostęp:

- 30 VI 2023]: <https://www12.statcan.gc.ca/census-recensement/2016/dp-pd/hltfst/imm/Table.cfm?Lang=E&T=31&Geo=01>>.
- Extending the Canada–Ukraine Authorization for Emergency Travel and other supports*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/ukraine-measures/end-dates.html>>.
- Fuss J., *Canada can't meet NATO spending target without serious fiscal consequences*, Fraser Institute [online], 5 VII 2023 [dostęp: 14 VII 2023]: <<https://www.fraserinstitute.org/article/canada-cant-meet-nato-spending-target-without-serious-fiscal-consequences>>.
- Gabryś M., *Doktryna Stephena Harpera w polityce zagranicznej Kanady*, [w:] M. Gabryś, M. Marczuk-Karbownik, T. Soroka, *Międzynarodowa pozycja Kanady 2006–2018*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2018, s. 12–57; J. Ibbitson, *Stephen Harper*, Signal, Toronto 2015.
- Hlatky S. von, *NATO's Vilnius summit made clear that the status quo is unacceptable*, The Globe and Mail [online], 14 VII 2023 [dostęp: 27 X 2023]: <<https://www.theglobeandmail.com/opinion/article-natos-vilnius-summit-made-clear-that-the-status-quo-is-unacceptable/>>.
- Immigrant population by place of birth, period of immigration, 2016 counts, both sexes, age (total), Canada, 2016 census – 25% sample data, immigration and ethnocultural diversity highlight tables*, Statistics Canada, [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www12.statcan.gc.ca/census-recensement/2016/dp-pd/hltfst/imm/Table.cfm?Lang=E&T=21&Geo=01>>.
- Immigration measures and support for Ukrainians and their families supports*, Government of Canada [online, dostęp: 20 IX 2023]: <<https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/ukraine-measures.html>>.
- Iverson J., *Our NATO allies have little patience left for Trudeau's freeloading*, „National Post” [online], 10 VII 2023 [dostęp: 27 X 2023]: <<https://nationalpost.com/opinion/nato-has-little-patience-for-trudeaus-freeloading>>.
- Jobs for Ukraine, Job Bank*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.jobbank.gc.ca/findajob/resources/jobsforukraine>>.
- Sevunts L., *Defence policy first, weapons later, Canada tells Ukraine*, CBC News [online], 13 VII 2019 [dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.cbc.ca/news/politics/ukraine-canada-russia-defence-weapons-sales-1.5210632>>.
- Leuprecht Ch., Sokolsky J., *An Enhanced Forward Presence in the Baltics. Canada's enduring commitment to transatlantic security*, „Atlantisch Perspectief” 2017, vol. 41, no. 5, s. 21–26.
- MacLachlan K., Wolfrain Z., *Diplomacy disturbed: NATO, conservative morality and the unfixing of a middle power*, „British Journal of Canadian Studies” 2015, vol. 28, issue 1, s. 53.
- Marczuk-Karbownik M., *Big change or continuation? Canada's policy towards the situation in Ukraine under Justin Trudeau (2015–2020)*, [w:] *Canadian political*,

- social and historical (re)visions in the 20th and 21st centuries*, eds M. Gabryś, M. Marczuk-Karbownik, M. Paluszkiewicz-Misiaczek, Peter Lang Publishing, Berlin 2020, s. 71–93.
- Marczuk-Karbownik M., *Ukraina w polityce zagranicznej Kanady po zakończeniu zimnej wojny*, „Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej” 2022, t. 20, z. 4, s. 281–282, DOI: 10.36874/RIESW.2022.4.11.
- Mas S., *Russian sanctions against Canadians a „badge of honour”*, CBC News [online], 24 III 2014 [dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.cbc.ca/news/politics/russian-sanctions-against-canadians-a-badge-of-honour-1.2584137>>.
- NATO's forward presence, factsheet*, North Atlantic Treaty Organisation [online], XI 2022 [dostęp: 30 VI 2023]: <https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/11/pdf/221128-factsheet-efp_en.pdf>.
- NATO's military presence in the east of the Alliance*, North Atlantic Treaty Organisation [online, dostęp: 30 VI 2023]: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_136388.htm>.
- Operation Reassurance*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/operations/military-operations/current-operations/operation-reassurance.html>>.
- Operation Unifier*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/operations/military-operations/current-operations/operation-unifier.html>>.
- Our Projects*, Canada-Ukraine Foundation [online, dostęp: 10 VII 2023]: <<https://www.cufoundation.ca/our-projects/>>.
- Prime Minister visits Kyiv, Ukraine*, Prime Minister of Canada Justin Trudeau [online], 8 V 2022 [dostęp: 10 VII 2023]: <<https://pm.gc.ca/en/news/news-releases/2022/05/08/prime-minister-visits-kyiv-ukraine>>.
- Prime Minister visits Kyiv, Ukraine*, Prime Minister of Canada Justin Trudeau [online], 10 VI 2023 [dostęp: 10 VII 2023]: <<https://www.pm.gc.ca/en/news/news-releases/2023/06/10/prime-minister-visits-kyiv-ukraine>>.
- Provincial and territorial resources for Ukrainians – Russian invasion of Ukraine*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/response_conflict-reponse_conflits/crisis-crisis/ukraine-provincial.aspx?lang=eng>.
- Sanctions – Russian invasion of Ukraine*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/response_conflict-reponse_conflits/crisis-crisis/ukraine-sanctions.aspx?lang=eng#dataset-filter1>.
- Sanctions – Russian invasion of Ukraine*, Government of Canada [online, dostęp: 22 IX 2023]: <https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/response_conflict-reponse_conflits/crisis-crisis/ukraine-sanctions.aspx?lang=eng>.

- Sevunts L., *Defence policy first, weapons later, Canada tells Ukraine*, CBC News [online], 13 VII 2019 [dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.cbc.ca/news/politics/ukraine-canada-russia-defence-weapons-sales-1.5210632>>.
- Swyrypa F. A., *Ukrainian Canadians*, The Canadian Encyclopedia [online, dostęp: 7 IX 2023]: <<https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/ukrainian-canadians>>.
- Tatar K., *Helping the homeland in troubled times: Advocacy by Canada's Ukrainian diaspora in the context of regime change and war in Ukraine*, „Central and Eastern European Migration Review” 2020, vol. 9, issue 2, s. 38–39.
- The 41st Parliament, 2nd Session, House of Commons, Parliament of Canada [online], 29 IV 2015 [dostęp: 20 IX 2023]: <<https://www.ourcommons.ca/PublicationSearch/en/?View=D&Item=&ParlSes=41-2&oob=&Topic=&Proc=&Per=&Prov=&Cauc=&Text=ukraine%20weapons&RPP=15&order=&targetLang=&SBS=0&MRR=150000&Page=1&PubType=37>>.
- The 42nd Parliament, 1st Session, House of Commons, Parliament of Canada [online], 26 XI 2018, [dostęp: 20 IX 2023]: <<https://www.ourcommons.ca/PublicationSearch/en/?View=D&Item=&ParlSes=42-1&oob=&Topic=&Proc=&Per=&Prov=&Cauc=&Text=ukraine%20weapons&RPP=15&order=&targetLang=&SBS=0&MRR=150000&Page=1&PubType=37>>.
- The Secretary General's annual report 2022*, NATO, Brussels 2023, s. 52: <https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2023/3/pdf/sgar22-en.pdf> [dostęp: 14 VII 2023].
- Total bilateral aid commitments to Ukraine as a percentage of donor gross domestic product (GDP) between January 24, 2022 and February 24, 2023, by country*, Statista [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.statista.com/statistics/1303450/bilateral-aid-to-ukraine-in-a-percent-of-donor-gdp/>>.
- Total bilateral aid commitments to Ukraine between January 24, 2022 and February 24, 2023, by type and country or organization*, Statista [online], [dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.statista.com/statistics/1303432/total-bilateral-aid-to-ukraine/>>.
- Ukraine immigration measures: Key figures*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/ukraine-measures/key-figures.html>>.
- Ukraine measures: Fee waivers*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/ukraine-measures/fee-waivers.html>>.
- Ukraine measures: Financial assistance*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/ukraine-measures/settlement/get-financial-assistance.html>>.
- Ukraine measures: How Canadians can help*, Government of Canada [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/ukraine-measures/help.html>>.

Ukrainian Canadian Congress Represents Ukrainian Community before the people and Government of Canada, Ukrainian–Canadian Congress [online, dostęp: 30 VIII 2023]: <<https://www.ucc.ca/>>.

Vaccinations and Quarantine, Help Ukraine Vancouver Island [online, dostęp: 30 VI 2023]: <<https://ukrainehelpvi.ca/vaccinations-and-quarantine/>>.

Vilnius summit communique. issued by NATO heads of state and government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Vilnius 11 July 2023, NATO [online, dostęp: 27 X 2023]: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm>.

Walutomat [online, dostęp: 21 IX 2023]: <<https://www.walutomat.pl/kursy-walut/eur-usd/>>.